

การพัฒนากระบวนการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่สอง

ได้พิจารณารายงานเรื่อง การพัฒนากระบวนการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง

ตระหนักดีว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุอย่างเต็มตัว ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่น้อยต้องเผชิญกับปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและต้องประสบกับภาวะทุพพลภาพหรือพิการ และจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นเพิ่มขึ้น การใช้มาตรการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสำหรับประชากรก่อนวัยสูงอายุและวัยสูงอายุทุกคนจะทำให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ช่วยลดความทุพพลภาพซ้ำซ้อนและชะลอภาวะพึ่งพิงได้

เป็นกังวล ต่อการลดลงอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้ที่เป็นผู้ดูแล และศักยภาพของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระที่หนักขึ้นในการดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและวัยแรงงานด้อยลง ผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาพทุพพลภาพหรือพิการขาดผู้ดูแลหรือขาดการช่วยเหลือจากชุมชน หรือเข้าไม่ถึงบริการสาธารณะจะเป็นกลุ่มเสี่ยง (เปราะบาง) ที่น่าห่วงใยเป็นอย่างมาก

รับทราบ ว่าส่วนกลางและท้องถิ่นรวมทั้งชุมชนบางแห่งริเริ่มการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในครอบครัวและชุมชน เช่น มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุหรือเพื่อนผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงไปเยี่ยมเยียน ช่วยเหลือ มีพยาบาลจากหน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิเข้าไปดูแลผู้สูงอายุที่ลุกขึ้นจากเตียงไม่ได้ เป็นต้น แต่มีปัญหาคาดำเนินงานยังไม่เป็นระบบที่เหมาะสม ยังขาดการบูรณาการการดูแลด้านสุขภาพและสังคม บุคลากรไม่เพียงพอ ผู้ดูแลขาดความรู้ในการดูแล และขาดระบบสนับสนุนที่ชัดเจน

เห็นด้วย ว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องจัดให้มีการดูแลระยะยาว ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงควรได้รับการดูแลที่บ้านหรือในชุมชน โดยภาคประชาสังคม เช่น การมีชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็งเป็นแกนนำสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับครอบครัว ชุมชนและมีศักยภาพที่จะจัดการดูแล ควรพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยตัวเองไม่ได้ที่บ้าน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน จัดหาอุปกรณ์การฟื้นฟู ค่าเดินทาง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย รวมทั้งพัฒนาระบบที่เชื่อมต่อการดูแลในสถาบันสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลในระดับที่สูงขึ้น โดยมีการพัฒนากลไกและมาตรฐานการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในสถาบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

จึงมีมติดังต่อไปนี้

๑. เห็นชอบในหลักการว่า รัฐมีหน้าที่สร้างเสริมสุขภาพและจัดการดูแล ผู้สูงอายุที่ประสบภาวะพึ่งพิง และให้การรับรองหลักการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย เป็นการดูแลโดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐานหลัก โดยมีการดูแลในสถานบริการดูแลผู้สูงอายุทั้งภาครัฐและเอกชนจะเป็นส่วนสนับสนุนให้มีบทบาทที่เชื่อมโยงและสนับสนุนกันอย่างใกล้ชิด ไม่แยกส่วนจากกัน และขอให้รัฐบาลกำหนดนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงเป็นวาระแห่งชาติ

๒. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑ เป็นเจ้าภาพประสานหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในชุมชน โดยให้มีผู้สูงอายุเป็นกรรมการอยู่ด้วย และให้มีผู้รับผิดชอบตรง พร้อมทั้งระบุภารกิจนี้ในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี

๒.๒ จัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ครอบคลุมการแบ่งประเภทตามกลุ่มภาวะพึ่งพิง

๒.๓ สนับสนุนค่าอุปโภคบริโภค ปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับครอบครัวที่ดูแลผู้สูงอายุ

๒.๔ จัดให้มีศูนย์ดูแล พักพิง พื้นฟูสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนตามความต้องการของพื้นที่

๓. ขอให้ภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชมรมผู้สูงอายุ ภาควิชาสาธารณสุขภาพ มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการผลักดันนโยบายท้องถิ่น ด้านการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น ตลอดจนการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล

๔. ขอให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงแรงงาน องค์กรวิชาชีพ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

๔.๑ พิจารณาปรับปรุงเพิ่มเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงจากอัตราของผู้สูงอายุทั่วไป

๔.๒ ร่วมกันพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้ความรู้ต่างๆ เช่น เรื่องการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การจัดการดูแล การพัฒนาบุคลากร งบประมาณให้สามารถจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในครอบครัวและชุมชน

๔.๓ พิจารณาแยกหน่วยงานรับขึ้นทะเบียนสถานดูแลระยะยาว โดยให้สถานดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่ต้องการบริการทางการแพทย์/การพยาบาลขึ้นทะเบียนกับกองประกอบโรคศิลปะ เพื่อการกำกับดูแลให้ได้ตามมาตรฐาน

๔.๔ สนับสนุนการฝึกอบรมความรู้และทักษะ และสร้างจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม ให้แก่ญาติ และบุคลากรกลุ่มที่ไม่ใช่วิชาชีพ เช่น อาสาสมัคร สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น ส่วนผู้ดูแลที่ได้รับการว่าจ้างได้รับการพัฒนาให้ปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลของบุคลากรวิชาชีพ

๔.๕ จัดให้มีบุคลากรที่จะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการบริการดูแลระยะยาว (Care manager)

๔.๖ สนับสนุนให้หน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิดำเนินการดูแลสุขภาพ พื้นฟูสภาพผู้สูงอายุที่บ้าน สนับสนุนอุปกรณ์การแพทย์ที่จำเป็น รวมทั้งบริการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเมื่อจำเป็น

๔.๗ พัฒนาศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้จัดบริการการดูแลระยะยาว ทั้งบริการด้านสุขภาพ และสังคม ให้มีมาตรฐาน เพื่อเป็นศูนย์สาธิตให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เรียนรู้และขยายผล

๔.๘ ศึกษาผลกระทบจากนโยบายหรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง

๕. ขอให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขผลิตและธำรงรักษาบุคลากรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักกายภาพบำบัด นักอาชีวบำบัด พยาบาลด้านเวชศาสตร์ชุมชน พยาบาลด้านผู้สูงอายุ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และบุคลากรระดับผู้ช่วยวิชาชีพ

๖. ขอให้กระทรวงสาธารณสุข สภาการพยาบาล กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทยร่วมกันจัดทำมาตรฐานและกลไกการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงระดับชาติ แบบมีส่วนร่วมจากชุมชน ท้องถิ่นและผู้สูงอายุ ตลอดจนการกำกับมาตรฐานดังกล่าวให้ครอบคลุมทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

๗. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติรายงานความก้าวหน้า ต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๕